

ROMÁN VÁLEČNÉHO FOTOREPORTÉRA, KTERÝ SE ZÚČASTNIL BITVY O DONĚCKÉ LETIŠTĚ

PEKLŮ NA LETIŠTI

Bizbooks

SERGEJ LOJKO

Peklo na letišti

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.bizbooks.cz
www.albatrosmedia.cz

Bizbooks®

Sergej Lojko
Peklo na letišti – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2016

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA a.s.

SERGEJ LOJKO

PEKLO NA LETIŠTI

**ROMÁN VÁLEČNÉHO FOTOREPORTÉRA,
KTERÝ SE ZÚČASTNIL BITVY O DONĚCKÉ LETIŠTĚ**

BizBooks
Brno
2016

ŘEKLI O KNIZE

Je to zcela bez pochyb nejlepší kniha o válce, která mi kdy přišla do ruky. Autorovi se podařilo sdělit realie našeho konfliktu s „bratrským sousedem“ opravdu na 110 %.

Na něco takového pouhý spisovatelský talent nestačí. Abyste dokázali válku takto zobrazit, musíte se v ní vyznat. To proto tam autor s námi strávil tolik dní. Když jsem to četl, běhal mi mráz po zádech a srdce mi střídavě hořelo a stydlo – jako bych byl zase tam, na Letišti. Člověk jako by znovu ucítil pach války, jako by znovu uslyšel palbu a výbuchy.

Odrhnout jsem se ale nedokázal ani od zbytku románu – čtete to zkrátka jedním dechem.

Pro nás Ukrajince je důležité, že kniha vychází teď, kdy válka stále ještě trvá. Jako profesionální voják a bezprostřední účastník bojů o Letiště potvrzuji, že fakta vyložená v této knize jsou skutečná.

V kapse nosím kulku z odstřelovačské pušky, která uvízla v mé přilbě sotva centimetr nad obočím. A teď mám ještě knížku, ve které se o tom všem píše...

Sergej Tanasov, *kyborg, volací znak Tanas, účastník bitvy o Letiště*

Když jsem to začala číst, začaly se mi z očí koulet slzy jako hrachy; hned přišly vzpomínky, třas a bolest...

Viktorie Kurjatová, *vdova po kulometčíkovi praporu Dněpr-1 Ivanu Kurjatovi*

Román Sergeje Lojka Peklo na Letišti má několik předností.

Zprvė je to ještě jeden kámen zasazený do hráze, jejímž hlavním smyslem je zastavit špinavý proud lži a nenávisti, jež na nás souvislostí s událostmi posledních let na Ukrajině chrlí ruská média; je to účinný lék, který by, jak soudím, měl k zamyšlení donutit dokonce i ty, jejichž duše smrtelně zasáhla propaganda.

Zadruhé – přes proklamovanou dokumentárnost je román po umělecké stránce opravdu vysoce hodnotný; autor prokazuje, že skvěle ovládá umění

stylu a pracuje volně se proměňující beletristickou metodou, takže umí čtenáře přimět k tomu, aby s jeho hrdiny doslova žil a dýchal. Mistrovsky propletené dějové linie vytvářejí výrazný, plnokrevný obraz, v němž se stejně jako v životě najde místo pro všechno – pro válku i mír, lásku i nenávist, pro věrnost i zradu či pro krutost i hrdinství.

Zatřetí má celý text z ideového hlediska opravdu daleko ke schematismu: rozhodně se mu nedá vyčíst jednostranná „ideologizovaná“ interpretace popisovaných událostí, rozdávání nálepek a xenofobní dělení lidí i celých národů na „hodné“ a „zlé“. Kniha čtenáři skýtá materiál k přemýšlení, jasnou představu o tom, že svět není černobílý, a sděluje i to, že hranice mezi „našinci“ a „cizáky“ jsou nejasné a nejednoznačné, zejména v podmínkách, kdy nezodpovědní politici masami manipulují a bez váhání mrzačí osudy jednotlivých lidí.

Začtvrté je tu životadárný humor i sžíravá satira, jimiž je kniha hustě protkána a jež nás přesvědčují, že laskavým úsměvem a smíchem se dá zvítězit i nad strachem ze smrti a nad všudypřítomným zlem. I z těch nejnejpříjemnějších a nejzlověstnějších figur očistný smích najednou činí beznadějně nicky a ubožáky.

Kniha Sergeje Lojka je bezesporu jednou z nejdůležitějších literárních událostí posledních let, protože její aktuálnost, niterný humanismus a umělecká pravdivost v kombinaci s dokumentární, fotografickou přesností opět volají: „Lidé, bděte!“

Zlo je hned vedle nás. Zlo nespí a je schopno proměnit mírový život ve válečné hrůzy a kvetoucí město v dýmající trosky. To zlo se dá zastavit jen za cenu nejvyšší – za cenu života mnoha hrdinů...

Włodimierz Sztokman, polský básník a překladatel

Sergej Lojko je vynikající novinář, nanejvýš poctivý a obětavý. Mohl docela jednoduše poskládat své články, reportáže a válečné deníkové poznámky a přidat k nim fotografie, jež v tom či onom kruhu válečného pekla pořídil.

Byla by to velmi kvalitní novinářská publikace a každý, kdo by ji četl, by spoluprožíval popsané události.

Tahle kniha je ale jiná. Lojko došel až na samý okraj srázu, kde končí novinářina, nadechl se a skočil do víru románového živlu. Veškerá vášeň, již naše profese musí tvrdě potlačovat, veškerá láska, již se novinová řádka pokouší patřičně vysušit, veškerý hněv a bol, jež je třeba odklidit do vedlejších zákoutí duše – to vše najednou uniklo na svobodu, rozkřičelo se a rozezpívalo.

Je to román o skutečných událostech. Jenže ty události, jež si pro svůj románový rozlet Lojko vybral, se proměnily a rozrostly. Jejich slupky zůstávají na zemi, ve zprávách a článcích, ale jejich podstata, duše a vnitřní puzení jiskří a rozlétají se do všech stran.

„Je to pravdivější než pravda,“ pravil kdysi básník. A právě tam, kde platí tento zákon, se ocitlo Letiště Sergeje Lojka, jeho Majdan, jeho Krym a jeho kyborgové. A také jeho hlavní hrdina – Alexej Molčanov.

To vše vstoupilo do románu. To vše se velmi podobá realitě. To vše mezi sebou navzájem žertuje a přátelsky se popichuje. Až u dna se ale ukázalo, že je třeba se rozloučit, že literární hrdina prostě musí, je povinen absolvovat celý svůj let až do konce, protože ne autor, ale on je mimo jiné vždy spolehlivým svědkem všeho svého konání.

Sergej Buntman,
zástupce šéfredaktora rozhlasové stanice Echo Moskvy

•

Tuto knihu věnuji vnoučatům

Zoje a Maxovi.

*Doufám, že až vyrostou,
vše v ní popsané bude čtenář vnímat
jako fantasy – ne proto,
že „tohle se nemůže nikdy stát“,
ale proto,
že tohle se nikdy stát nesmí.*

•

OBSAH

JURKA LOKOTKA	 13
NIKA	 23
ANDREJ BOXER	 37
ALEXEJ FOTOGRAF	 51
ODSTŘELOVAČ SERGEJ	 65
VELITEL MEDVĚD	 77
MVM	 93
MIŠKA PROFESOR	 109
DNIPRO	 123
ANDREJ SCHERZO	 135
OSTROV KRYM	 151
DRAK	 173
PRŮSTŘEL	 189
ALEXANDR SERGEJEVIČ – ŠOFÉR	 229
KSJUŠA	 261
NATÁLIE SERGEJEVNA	 273
PANAS A SVĚTIK	 293
STEPAN BÁNDER	 315
EPILOG	 341
PODĚKOVÁNÍ	 348
O AUTOROVI	 350

ÚVODNÍ SLOVO AUTORA

Milí čtenáři! Až za nějakých dvacet či třicet let budou vaši vnuci dostatečně dospělí na to, aby si tuhle knihu přečetli, její příběhy na ně budou působit jako fantasy *Cyborgs vs. Orcs* či cosi tohoto druhu. A ne proto, že to se přece nemůže nikdy stát, ale proto, že takové věci se nikdy dít nesmějí.

„Lidé si válku nepřáli. Chtěli žít. A taky žili. Vojáci taky chtěli žít. A umírali.“

Nikdo nechtěl umírat. Nikdo tuhle válku k ničemu nepotřeboval. Jenže pak stejně byla.

Tahle kniha je o válce, která se neměla strhnout. A o hrdinech, kteří nechtěli umírat.

Román začíná na Letišti a jeho hlavní dějová linie zahrnuje skoro minutu po minutě posledních pět dnů a nocí déle než dvousetčtyřicetidenního obléhání.

Malá ukrajinská posádka Letiště dnem i nocí odrážela útoky nepřítele, který měl mnohonásobnou převahu jak v živé síle, tak v technice. Jenže právě na Letišti, zničeném až do základů, se zákeřný a krutý nepřítel setkal s něčím, co nečekal a v realitě čehosi takového nejdřív nemohl uvěřit – s kyborgy. Tak protivníci nazvali obránce Letiště – za jejich až nelidskou životaschopnost a odhodlání pravyh odsouzenců k smrti.

„Kyborgové bojovali tak, jako by se na tom zatraceném Letišti rozhodovalo o výsledku války. A přitom ani jediný z těchto kyborgů nebyl s to pořádně vysvětlit, proč tu každý další den prožíval jako svůj poslední, proč se bil s takovou zavilostí. Když odhodíme všechna obvyklá klišé, dopracujeme se k lapidární odpovědi: Biju se, protože se biju...“

Kyborgové zase říkali svým nepřátelům orkové.

Společně s kyborgy je na Letišti i americký fotograf, který tuto válku, do níž chodit nemusel, prožívá jako své osobní drama. Jeho očima jako v kaleidoskopu, v přestávkách mezi boji na Letišti, uvidíte dějiny toho, o čem objektivní badatelé budou následně mluvit jako o rusko-ukrajinské válce. O válce, již hned po okupaci a anexi Krymského poloostrova na jaře 2014 rozpoutal kremelský režim. O válce, která přes čtená průměří neskončila dodnes.

V knize je mnoho postav a mnoho vzájemně se křížících dějových linií: Román totiž není jen o válce, či spíš hlavně o válce. Je taky o lásce, nevěře, vášni, zradě, nenávisti, zběsilosti, něze, odvaze, bolesti a smrti. O našem dnešním, včerejším a nedejbože budoucím životě.

Všichni hrdinové knihy jsou smyšlené postavy zasazené do zcela reálných okolností. Jakákoli podobnost mezi ještě nedávno či doposud žijícími je čistě nahodilá. Autor a hlavní hrdina nemají nic společného – možná vyjma jakýchsi náhodných a nepodstatných detailů.

Zato většina válečných scén i událostí je převzata ze skutečnosti a je budována na osobní zkušenosti autora, který celou válku prožil uprostřed boje a mimochodem to byl jediný zahraniční dopisovatel, který obléhání Letiště strávil přímo tam.

Mnohé události změnily čas a místo, ale přesto jsou dál stejně reálné. Kromě autorových osobních zkušeností z let 2013–2015 se základem hlavní válečné části textu stalo třiačtyřicet hodin rozhovorů s vojáky a důstojníky ukrajinské armády, mezi nimiž jsou i kyborgové, kteří šli při obraně Letiště takříkajíc až do konce, a přesto tahle jatka přežili.

Autor nečiní žádné politické závěry. To za něj dělají hrdinové jeho knihy a doufám, že to v budoucnu učiní i její čtenáři, pokud tak neučinili už dávno před jejím přečtením.

Není to ani kronika, ani záznam vyšetřování, ani letopis. Je to umělecká fikce založená na faktech.

Doufám, že kniha bude zajímavá pro nejrůznější lidi – nezávisle na věku a povaze. Může se líbit, může se nelíbit, ale rád bych věřil, že lhostejným ne-nechá skoro nikoho.

S úctou a povděkem vůči svému čtenáři

Sergej Lojko

KAPITOLA PRVNÍ

JURKA LOKOTKA

A ŠLI JSME DÁL A STRACH MĚ OBJÍMAL...

ALEXANDR SERGEJEVIČ PUŠKIN

15. LEDNA 2015, KRASNYJ KAMEŇ, LETIŠTĚ

Na letištní ploše se v mlze s ryčáním a osíplým štěkotem zmítalo střapaté a pocuchané klubko: Psi, během války zdivočelí a hladoví jako vlci, trhali na kusy tělo ještě živého separa čili separatisty (samozřejmě pokud se dalo na vzdálenost sedmdesáti metrů věřit termovizi).

Ostatní před hodinou ustoupili, odnášejíce si s sebou své raněné a mrtvé. Tohoto ovšem neodnesli. Nejdřív sténal a zvedal ruku, jako by se topil. Pak utichl, zřejmě ztratil vědomí. O několik vteřin později se sem jako přízemní vanice či tatarská jízda přihnala za pachem krve ta psí smečka.

Alexej nechal přístroj pro noční vidění klesnout, ale pak najednou pocítil nesnesitelnou bolest – hluboko pod levou lopatkou. Napjal se a praskl mu rukáv. Pak druhý. Jako by je někdo rozřízl nožem. Na studeném betonu, posetém krátery po výbuších, mezi zkrouceným a nataveným kovem neležel separ, ale on – ti psi na kusy drásali jeho.

„Aljošo! Aljošenko! Vstávej, miláčku, nebo přijdem pozdě...“ objal ho teplý Ksjušin hlas a ze psích tesáků ho vytrhl. Probudil se. Teď už otevřenými ústy polykal studený pot, který se mu v čúrcích řinul zpod přilby.

Ksjuša tu nebyla. Ta nebyla už vůbec.

Kdoví pokolikáté si uvědomil krutou nenapravitelnost tohoto faktu a postupně, na vlnách ožívající paměti, se v rytmu jediné žárovky, pohupující se pod tmavým popraskaným stropem, vracel do téhle místnosti – na jediné místo v budově krasnokameňského letiště, na které nedosáhla palba velkorážných kulometů – přesněji řečeno v tom, co z něj v roce 2015 od narození Kristova zbývalo.

Bylo to nejmodernější letiště na Ukrajině a jedno z nejlepších v Evropě, postavené teprve před třemi roky, kdy tu právě zmíněná Evropa pořádala své fotbalové mistrovství. Teď Alexejovi připomínalo mrtvolu Leviathanovu, již až na kost ohryzali mořští dravci a pak ji na břeh vyhodila bouře nezdolného a bezcitného osudu.

Před válkou celý komplex letištních budov zabíral desítky hektarů a tvořily ho stavby, konstrukce a prostory, vybudované v letech rozkvětu a poté rozpadu Sovětského svazu a pak i během postupného zahnívání teď již „nezaležné“ neboli nezávislé Ukrajiny.

To všechno včetně zdejší perly, tedy nového terminálu, zničily neustávající boje a ostřelování do takové míry, že pozorovatelná obrana letiště bylo jedním místem, které ještě mělo podlahu, strop i stěny. A právě tady se Alexej Molčanov, americký fotograf a předtím ruský občan, začínal z bolestiplných mrákot vracet do reality.

Na tisíce metrů kolem válka vše zohavila s malebností tak obludnou, až se Alexejovi tu a tam zdálo, že tohle se nepodobá ani Stalingradu, ani Brestské pevnosti, ale spíš hollywoodským ateliérům s kulisami k dalšímu blockbusteru o druhé světové válce či apokalypse. Alexeje by nikterak nepřekvapilo, kdyby se najednou objevil Spielberg s kouzelným slůvkem „stop“ na rtech – sepaři i kyborgové by se svorně šli odlíčit a poté by popíjeli různé silné nápoje. Jenže Spielberg nikde.

Při pohledu na trosky bylo naprosto nepochopitelné, jak všechny ty oceľové nosníky nástupních autobusů z hlavní budovy, zoufale ohlodané boji, stále ještě stojí. Totéž platilo i o samotné budově terminálu, jejíž zpusťlou prázdnotou teď kulky či granáty nejčastěji prolétaly, aniž by narazily na nějakou překážku – pokud se samozřejmě nezabořily do živé tkáně lidí, kteří již osm měsíců bránili něco, co se ubránit nedalo a z hlediska zdravého selského rozumu to ani nemělo smysl.

Stejně tak nebylo možné porozumět tomu, proč útočníci den za dnem zasypávali přízračné ruiny dalším ohněm a dalším olovem a pak na porážku vysílali další a další „dobrovolníky“, z nichž se většina zanedlouho vracela tam, odkud přišli, jenže teď už v očíslovaných bednách, jež potajmu natěsnali do chladírenských návěsů dalšího „humanitárního konvoje“. A vracejícímu se konvoji se vstříc sunuli další a další „dobrovolníci“ a další jednotky ruské armády i s tanky, obrněnými transportéry, dělostřelectvem a raketovými systémy. Což Moskva odmítala a vytrvale opakovala své „ne, tak to není“...

Ke konci sedmého měsíce bojů se Letiště bez ohledu na nekonečná krátká a křehká příměří změnilo v kolosální chřtán válečné smrti, bez dlouhého přezvykování polykající všechno, co do něj vytrvale házely obě armády – jak techniku, tak lidi.

Nepřítel říkal obráncům Letiště kyborgové – pro přímo nelidskou životaschopnost a umanutost odsouzenců k smrti. Bojovali totiž tak, jako

by se na tom zatraceném Letišti rozhodovalo o osudu celé války. Ani jeden z kyborgů by přitom nedokázal rozumně vysvětlit, proč tu každý nový den prožíval jako poslední v životě, proč se rval skoro nepřítel. Když jste pak opustili všechna nabízející se klišé, zbývalo jediné lapidární vysvětlení: rvu se, protože se rvu!

Velení orků (takhle si zase kyborgové překřtili své nepřátele – za jejich beztvářnost a neschopnost pochopit, proč tu jsou a čeho chtějí dosáhnout) se domnívalo, že Letiště je třeba obsadit za každou cenu, aby se „frontová linie vyrovnala“, aby protivníkovi předvedli převahu svého vlastního bojového ducha a svým patronům zase naznačili, že dělají dobře, když je vyzbrojují, že to nejsou jen zbůhdarma vyhozené peníze.

Teď, kdy bylo k nevyhnutelnému rozuzlení stále blíž, zůstávala na Letišti velmi různorodá parta ke všemu odhodlaných vojáků – pěšáci, výsadkáři, rozvědčíci, ženisté i nacionalističtí dobrovolníci. Přítomnost nacionalistů vytrvale omílala a akcentovala Moskva, která prohlašovala, že Letiště a významnou kótu nad městem Krasnyj Kameň kontrolují „fašisticko-banderovské kárné jednotky a cizokrajní žoldáci, jež sem vyslala kyjevská junta, aby tu zlikvidovali bratrský dělný lid Donbasu“, tedy zdejší obyvatelstvo, o němž se v Kremlu neznámo proč mluvilo výhradně jako o „krajanech“.

Těto skupině velel jeden z nemnoha důstojníků, kteří ještě zůstali naživu, a kyborgové ho bezvýhradně respektovali.

Nebýt trvalé, i když nepřilíhající účinné dělostřelecké podpory a více či méně pravidelného zásobování a jisté rotace mužstva, člověk by si mohl pomyslet, že velení na ně zapomnělo, že kyborgové ani jejich Letiště neexistují a že oni sami mají právo rozhodnout o tom, kdy řeknou „a dost!“ – a toto bojiště opustí.

Ať už to ale bylo, jak chtělo, rozkaz tvořený úsečným „držte se!“ tu všichni plnili jako boží příkázání.

Ukrajinskému zpravodajství se do informací o Letišti moc nechťelo, a když už, tak bez živých vstupů, bez dokumentárních záběrů a bez fotografií. V nejlepším případě se na obrazovce objevoval vyšší důstojník s vadou řeči, navlečený do dokonale padnoucí uniformy. Ten se do kamery lhostejně díval unylýma rybíma očima a nezúčastněně mumlal cosi o ztrátách a o místech bojů, do nichž tu a tam zahrnul i Letiště, ale mnohem častěji vše překlenul vyhýbavou formulací „a na dalších bojištích“.

To v ruských zprávách se Letiště pokaždé ocitalo hned na prvním místě. Vyplývalo z nich, že se tam opevnila banda „ukrofašistů“, kteří den co den Krasnyj Kameň zaplavují palbou ze všech myslitelných těžkých zbraní.

Kdyby to byla pravda, město by už z povrchu zemského dávno muselo zmizet. Ve skutečnosti se však boje dotkly jen malé části předměstí přiléhajícího k Letišti. Ve městě samotném pokračoval život víceméně mírový: fungovaly nemocnice, obchody, školy i průmyslové podniky, jezdila veřejná doprava a elektřina, plyn i teplo se do městských bytů dodávaly bez větších výkyvů skoro stejně jako před válkou.

V lednu roku patnáctého sepaři kontrolovali celý Krasnyj Kameň kromě Letiště, pojmenovaného po zdejším rodákovi Sergeji Prokofjevovi, jinak slavném sovětském hudebním skladateli, který měl tu smůlu, že zemřel téhož dne jako Stalin, a tudíž se nedočkal posmrtných poct, jaké by si býval zasloužil.

Dokonce i v tom nejbujarejším rozletu tvůrčí inspirace by si ale jen sotva dokázal představit bitvu mezi Ruskem a Ukrajinou, která se tu vedla o Letiště jeho jména...

Alexej postupně začal vnímat malebnou skupinu tak pěti negr... pardon...! Afroukrajinců v různě potrháných a znečištěných uniformách všeho druhu a ve stejně rozmanitých neprůstřelných vestách a přilbách. Jako by se tu z něčího magického rozmaru sešli bojovníci různých zemí a různých epoch. Společné měli jen uhlově černé tváře, zarostlé strništěm, zdobené očima planoucím nevyspáním a také bělozubým úsměvem.

Afroukrajinci se smáli a sprostě kleli, čímž připomínali horníky, kteří se právě vrátili ze sloje se stále ještě rozsvícenými lampami na přilbách. Přestože válka trvala už skoro deset měsíců, zatím si nevymysleli společné ukrajinské kletby, a stejně tak ani prakticky použitelnou ukrajinštinu. V ukrajinské armádě včetně jejích příslušníků bojujících na Letišti všichni kromě velitele ze západu země, který kdysi patřil k Polsku, mluvili jednoduše velkorusky. Což platilo i pro rádiový styk (zřejmě proto, aby tomu bylo dobře rozumět na obou stranách). Pravdou je, že tato ruština byla velmi specifická, na poslech snadno odlišitelná od ruštiny, jíž se užívá v Rusku.

Ukrajínští vojáci kontrolovali přízemí a první patro. Druhé patro a sklepy byly naopak pod kontrolou orků. Sklepení, oběma stranami mnohokrát zaminovaná a zase odminovaná, byla nekonečnou sítí průchodů a chodeb spojena

s celou podzemní infrastrukturou Letiště. Fámy přitom pravily, že některé z těchto chodeb končily daleko za hranicemi Letiště.

„Majku, Majku, příjem, kurva, příjem!“ řval velitel Stepan s přezdívkou Bándér (ano, Bándér, s dlouhým „á“ v první slabice a bez krátkého „a“ na konci), když se snad postě snažil spojit se štábem brigády, ale místo odpovědi slyšel jen praskot poruch.

Nakonec Stepan vysílačku bezmocně odhodil na stůl. Na ruku mu šplouchla teplá instantní káva.

„Na Letišti se nemejem! Na Letišti se drbem! Mejou se akorát ty, co je jim líno se drbat!“ křikl velitel, když zachytil Alexejův pohled.

Tenhle fórek přítomní v místnosti slyšeli už mockrát a s oblibou ho i opakovali. I přesto se všichni sborem rozesmáli.

Voda se tu vyvažovala zlatem. Stále méně často se sem jednou za dva tři dny probíjely obrněné transportéry, které přivážely posily určené na rotaci a nakládaly raněné a padlé. Kromě toho samozřejmě dodávaly potraviny, léky a zmíněnou vodu. Té ovšem byl trvalý nedostatek – často takový, že tu pitnou vojáci nahrazovali glukózou nebo fyziologickým roztokem.

Využívat životadárnou tekutinu na mytí čehokoli se považovalo za zločinný luxus. Jsou tu přece hygienické ubrousky, jimiž armádu zaplatpánbůh zásobovali občanští aktivisté či dobrovolníci, obětavě frontě dodávající vše potřebné – toaletním papírem počínaje a bojovou výzbrojí a výstrojí konče.

Pochopit, čím se během bojové činnosti, trochu stydlivě pojmenované ATO neboli Antiteroristická operace, zabývali řádní zásobovači ministerstva obrany a vnitra, bylo občas naprosto nemožné.

Vojáci se vlastně ani tolik nesmáli otráskanému velitelovu vtipu, jako se spíš dětinsky radovali z toho, že jsou pořád ještě naživu. Že další, už čtvrtý výpad za tento den se zhroutil a že Rusové a Čečenci z kremelské ozbrojené bramboračky museli opět ustoupit. Že kdovíkolikátý dělostřelecký nebo minometný přepad tohoto dne ustal. Že se dalo na chvilku posedět u stolu, ohřát si ruce o teplou kávu či čaj a hrabat se nožem v konzervách s těstovinami v marné snaze objevit v nich hovězí...

„Hele, Jurko, vykládej to vo tý helmě,“ požádal jeden z vojáků.

Jurka, zvaný Lokotka, mladý kluk a před válkou železniční opravář ze sousedního Dněpropetrovska, začal už kdoví pokolikáté líčit historku, jak

seděl v hlubokém kráteru po výbuchu skoro až u separské první linie a řídil odtud palbu a jak se mu do té jeho frontové díry v zemi najednou skutálel zpitomělý separ...

Když pomineme nepublikovatelná citoslovce, Lokotkův monolog vypadal asi takto:

„Takže kúrva ten separ se mi sesypal rovnou k nohám, čuros jeden! Hele – sapík, úplně nová neprůstřelná vesta, ale helma žádná, jen taková jako lyžařská čapka kúrva málem až do vočí. Tak se votočím a namířím na něj kulas...”

Kulometník Jura, fyzicky vybavený stejně dobře jako bratři Kličkové, se ani jako rozvědčík nebo řídící palby nikdy neloučil se svým lehkým kulometem PKM ráže 7,62. Jako by se bál, aby mu ho někdo neukradl. Všichni se mu kvůli tomu posmívali.

„No a von z toho úplně zmatenej a vůbec nechápe, že já jsem nepřítel, Ukr, a né nákej jeho buržoustskej komplic. Protože voni by řídícího palby hledali někde v horoucích peklech, kúrva, a né přímo pod nosem a eště ke všemu s kulometem. Protože kerej kokot by šel řídit palbu a vláčel s sebou kulomet, kúrva?”

Jeho posluchači souhlasně a chápavě pokyvují hlavami, míchají přitom stydnoucí čaj (zvaný chcanky sirotky Hanky) anebo kávu zhruba stejné konzistence. Těší se na nové detaily, které jsou při každém dalším vyprávění barvitější a barvitější:

„No a tak než se stačil vzpamatovat, já na něj hned tvrdě: Táhni vocaď někam do prdele, ty čuráku, nebo mě kúrva prozradíš! Copak nevidíš, že mě sem vyslali jako pozorovatele? A von na to: Já se kúrva sám ztratil. Mlha zasraná. A mobil ani nepípne, piča jedna...”

Kolem stolu se všichni smějí, čímž předjímají všeobecně známé rozuzlení příběhu.

Alexejovi začalo stydnout v prsou. Srdce, postižené arytmií, začalo opět vyfukávat poplašenou morseovku. Jeho zásoby kordaronu zůstaly v ruksaku, který transportér odvezl neznámo kam. Musí prohrabat společnou lékárníčku v brašně s červeným křížem, visící na zdi v koutě pozorovatelný.

„Tak mu kúrva podávám svou motorolu!“ Jurka tlačí na pilu, zesiluje dramatickou notu, mává rukama, narovnává si přílbu klouzající do čela a protahuje některé souhlásky: „No a von, kokot, ke mně natáhne rrruku...”

A nnnaklonil se ke mně, piča... Jo – ale mně je jjjasný, kúrva, že střílet nemůžu, prrrrože ten jejich zzzasrrranej sepparrskej zákop je hned vedle, za zničeným ótéčkem... Tak jsem kúrrrva z hlavy strh plembas a mrrrd ho rrrovnu po šišce!“

Jurka si sejmul helmu a málem s pěnou u úst líčí, jak jí separa tloukl do hlavy tak dlouho, až mu kúrva praskla jako meloun. A jak pak dlouho seděl nad mrtvým se zkrvavenou přílbou v ruce.

„Vono mi teda kúrrrva chvilku trvalo, než jsem pochopil, že jsem sám celej vod krve, piča... Celá vesta, výstroj, ksicht, dokonce i gatě jsem měl vod krve... A separ, kúrva – ten měl místo palice jen krvavý sračky, kúrva...“

A ticho. Nezasmál se nikdo, všichni oči upřené do stolu nebo do podlahy. Dnes bylo to Jurkovo vyprávění obzvlášť krvavé. Pochopil to sám a rychle přešel k něčemu méně příšernému:

„No... tak jsem mu kúrva prohrabal kapsy. A našel piča jeho vojenskou knížku. Ten kluk byl z Čeljabinska, čuros. To je snad někde na Sibiři, že jo? Bejvalej dělostřelec, kokot, záložka. Vo rok starší než já. Taky fotku nějaký holky jsem u něj našel, kúrva. Pěkná a zajímavá, krásný vlasy... To teda jo, piča...“

Tohle všechno měl velitel u sebe a všichni čekali, že to ukáže. Jenže ten už se otočil a zase se pokoušel spojit s Majkem.

To je hrozný, v jaký zvíře může člověka změnit válka, pomyslel si Alexej. Jednou se přitom třeba ukáže, že nejvýraznějším zážitkem Jurkova osudu byl okamžik, v němž jiného člověka umlátí k smrti přílbou...

Alexej si vybavil vlastní „výrazné“ válečné zážitky a začalo se mu nedostávat vzduchu. Vyšel z místnosti ven, do černočerné tmy ledového terminálu. Na separském opačném konci Letiště se charakteristicky rozštěkal „šnek“ – granátomet AGS-17, který ke své přezdívce přišel kvůli bubnovému zásobníku. K čemu to, pomyslel si Alexej. To chtějí naše kluky postrašit? V pěchotních zbraních se vyznal. Jenže celá naše pěchota je zalezlá tady a popíjí čajík.

Vrátil se na velitelské stanoviště, posadil se do kouta na čísi spací pytel, vytáhl jeden ze svých dvou fotoaparátů a opatrně z něj sundal objektiv. Celý foťák i vnitřní optiku pořádně profoukl, nasadil svůj oblíbený širokoúhlý objektiv 16-35 zpátky na místo a co nepečlivěji oťel i vnější sklo hadříkem na brýle. Další profesionální proprietou, s níž se neloučil ani na okamžik, byl teleobjektiv 70-200.

Na Letišti je už čtvrtý den. Čtvrtý den prakticky beze spánku, jídla a pití. A taky skoro bez spojení – fotky dokázal odeslat jen jednou, druhý den.

Vybavil si hlas zemřelé Ksjuši, který slyšel ve snu. A pak i Ničín. Byly tak různé a zároveň tak živé a žádoucí. Vytáhl mobil a pohlédl na Stepana Bándera. Ten k němu seděl zády a pokoušel se o spojení, jednou se štábem praporu, podruhé se štábem brigády, ale nedařilo se ani to, ani ono.

Alexej otevřel esemesky a přečetl si poslední, od Niky: Proboha tě prosím, vrať se. To není pro tebe.

Na hlavy se jim začala sypat omítka. Místnost jako by se celá rozkymácela. Ušní bubínky po každém výbuchu praskají, jako by ty rakety člověku vybuchovaly přímo v hlavě.

„Hele, to pálejí grady!“ vykřikl Jurka a vrhl se na podlahu. A stejně tak ostatní. Natahují závěry svých zbraní. Že by sem sepaři chtěli znovu strkat nos?

Když se prach zvířený blízkými explozemi raketometných salv zase usadil a přestal dráždit oči, bylo jasné, že dělostřelecká příprava je u konce. Vojáci se znovu chápou zbraní, do kapes zastrkávají granáty a na záda si nakládají „muchy“ i další přenosné rakety. Všichni se vrhají ven, za masivní ocelové dveře, z nichž už střepiny stačily udělat cedník, a zaujímají své pozice. Alexej zapomněl na bolest v prsou a rozběhl se za nimi; už v běhu zvedl aparát k oku a nastavoval ho.

„Batmane, budeš mi hlásit ztráty! A pak na pozice!“ řve Bänder do zad běžících vojáků, pak zastaví Jurku, přitáhne ho k sobě a rýcí mu přímo do ucha: „Bacha na Rusáka! Ručíš mi za něj hlavou!“

„Na Rusáka?“ přeptal se Jurka, nadhodil svůj kulomet a v druhé pevněji sevřel dva náhradní zásobníky.

„Však mi rozumíš!“

Bänder rukou šmejdí po kapsách vojenské blůzy a pak vytahuje mobil. Dívá se na zprávy. Nového nic. Poslední esemeska je ze včerejška, od ženy: „Moc tě prosím, pošli ho odtud pryč. Miluju tě. Tvá Nika.“

KAPITOLA DRUHÁ

NIKA

**PŘES BOJIŠTĚ JAKO VLNA VALILY SE DŘEVĚNÉ
OBUŠKY A KOŽENÉ ŠTÍTY...***

DIRE STRAITS: SLOVA PÍSNĚ HAND IRON

* „The wood and the leather the club and shield swept like a wave across the battlefield...”

Alexej přiletěl do Kyjeva s přestupem z Dallasu třicátého listopadu během dne. Původně počítal, že tu pobude tak týden, aby dočasně vystřídal onemocnělého fotografa, ochutnal tu halušky, špek, horilku a další uznávané delikatesy oné části světa, o níž ve zpravodajství už přes rok nebylo ani zmínky – jako by tehle region vůbec neexistoval.

Nic podstatného si s sebou nevezl – ani neprůstřelnou vestu, ani přílbu. Jenže dokázal si jako zkušený novinář, který se sotva vrátil ze služebních cest do Libye a Sýrie představit, že odsud nebude odlétat ani za týden, ani za měsíc, ani za půl roku? Že cílem letenky, již si koupil, nebyl Kyjev, ale jedna z nejpozoruhodnějších, nejtragičtějších a nejnesmyslnějších válek celého jeho života?

Ukrajinu i Kyjev dokonale znal a přátelil se s mnoha zdejšími fotografy – mimochodem nejen s nimi. Mohl ale tušit, že přilétá do opravdické války...? A ještě ke všemu mezi Ruskem a Ukrajinou?!

Táhlo mu na šestapadesát, ale on sám se považoval za muže v rozkvětu sil, jakým se viděl už před deseti či dvaceti lety. Ten rozkvět se zkrátka docela protáhl. Práce na čerstvém válečném vzduchu ho udržovala ve formě a faktem je, že vypadal jako čtyřicátník. Byl střední, dobře stavěný, nápadně šlachovité postavy. Každý si hned povšiml pravidelných rysů tváře, hlubokých modrých očí, rovného, skoro římského nosu i úst, momentálně vroubených týden starým šedavým strništěm. Pochlubit se Alexej mohl i postříbřenou hřívou hustých vlasů (jež mu ostatně záviděly i četné ženy a slečny).

Když ještě nosil knírek a bradku, Ksjuša mu jednou žertem řekla, že jí připomíná chlapíka z plakátu americké námořní pěchoty se sloganem: „Přijď do našich řad! Cestuj po světě! Potkávej zajímavé lidi! A zabíjej je!“

Alexej se na cestu vypravoval nakvap a víceméně nevzrušeně. Ksjuša mu s balením pomáhala a pečlivě skládala košile a kalhoty. Nedávno znovu změnila barvu vlasů a byla ohnivě zrzavá – skoro stejně, jako když se před sedmadvaceti lety náhodou setkali, aby se už nikdy nerozloučil a věřili, že jako v pohádce se spolu dožijí hlubokého stáří a nakonec v týž den zemrou.

O nemocech a smrti ovšem skoro nepřemýšleli, dokonce ani v okamžiku, kdy Alexeje začalo zlobit srdce. Lékaři tvrdili, že pro znepokojení není důvod,

zejména pokud začne zavčas brát správné léky. Léky tedy bral, ale jinak si dál užíval života. S ní. A ona zase s ním.

Pokud někdo v jejich rodině marodil, tak to vždy vyšlo na Alexeje (a k tomu za sebou měl dvě lehká zranění, jedno zhmoždění mozku a dva amputované prsty, což přísně vzato nestojí za řeč).

Ksjuša působila dojmem, že je vyrobená z oceli. Byla vysoká, sportovně urostlá, když žili v Moskvě, běhala na lyžích, kdežto v Texasu joggovala, ostatně vždy rychleji než Alexej, na nějž s blahosklonnou trpělivostí čekala na vrcholech stoupání lesních cest.

V šestnácti už byla gymnastickou mistryní sportu, což bylo tenkrát v SSSR považováno za mimořádný úspěch, zejména v tomto tehdy velmi prestižním sportu. Pak od sportovní gymnastiky odešla k atletice, běhala a skákala, poté studovala vysokou chemicko-technologickou, až nakonec potkala Alexeje a od té doby žila jen pro něj.

Když se jednou vraceli z mejdanu moskevskou nocí domů a scházeli do dlouhého podchodu pod Leningradskou třídou, přesně u Ornamentálního domu, dost namazaný Alexej Ksjuše oznámil, že už nemůže vláčet na hrbu její „krásný neživý tělo“.

„Zzze mě budeš dělat vožralou?! Tak mrkej!“

Širokou vlající sukni vůbec nebrala na zřetel a v lodičkách na vysokých podpatcích předvedla akrobatickou řadu přes celý podchod, aniž by jedinkrát zaváhala či ztratila tempo. Na závěr předvedla cosi jako přeskok přes koně napříč, spolehlivě dopadla na obě nohy a ještě v efektním baletním gestu rozpažila.

Na konci tunelu ji bylo sotva vidět – tyčila se tam jen štíhlá silueta s ryšavým oblakem kolem hlavy.

Byli rádi, že nakonec doběhli domů, přesněji řečeno do postele. I když s tím během to asi tak slavné nebylo. Detaily už si Alexej nepamatoval, jen to, že ji miloval až k zešílení.

Vzpomínal taky na to, jak si navzájem předčítali z knih a jak oba málem umírali smíchy, když se on pokoušel teatrálně a v několika hlasech reprodukovat scénu výslechu kapitána Miljagina z *Dobrodružství vojáka Čonkina* (Ich bin arbjajten in rusiř gestapo).

Vybavil si, jak o víkendech jezdili na houby do Tverské oblasti, dvě stě padesát kilometrů od Moskvy, čtyři hodiny vlakem tam a čtyři zpátky. Jen proto, aby

si poseděli na břehu řeky a pokochali se pohledem na nízký, jakoby podsaditý kostelík s prorezlou střechou na druhé straně. Jedli k tomu chutné Ksjušiny zelné pirohy, přikusovali k nim sladkokyselé okurčičky, které taky vlastnoručně naložila, a snídani v trávě zapíjeli horkou kávou z Ksjušiny termosky a čajem Lapsang souchong z Alexejovy. Ksjuša se smála, odsouvala se od něj a tvrdila, že ten jeho čaj páchne po onucích. A co ona o něčem takovém mohla vědět... o onucích?

Byly to nezapomenutelné výlety do jeho „tichých rodných míst“, jak to pojmenovával Alexej citátem z milovaného Nikolaje Rubcova.

Seděli uvolnění a poklidně šťastní přesně na místě, kde Alexej kdysi jako desetiletý kluk plavával přes řeku a zabíral jen jednou rukou. Jako Čapajev. V druhé ruce, vysoko vztyčené nad hlavu, třímал košík s oblečením a keckami svázanými šňůrkami k sobě. Když překonal sto metrů široký říční proud, odcházel na celý den do nekonečného světlého boru, sbíral houby, popásal se na lesních plodech a zapíjel je ledovou vodou z potůčků.

Kvečeru, kdy vysoké borovice vrhaly ve světle zapadajícího slunce dlouhatánské stíny, usedal na horký, sluncem vysušený bílý mech, vysypával svůj úlovek na zem, pečlivě ho třídil a vracel zpět do košíku. Až na dno kladl houby velké, různě pokřivené či s olámanými klobouky, na ně pěkné, pevné houby a úplně navrch ty nejmenší a nejkrásnější, nahoře vyrovnané do úhledného kopečku. Tohle dokonalé zátiší nakonec korunoval malinovou snítkou s velkými rudými šťavnatými plody.

V lese znal každičkou pěšinu, každý potůček a každý kopeček a bezchybně si pamatoval i všechna nejlepší houbařská místa – věděl, kde rostou jaké hříbky, kde lišky a kde křupavé ryzce s nazelenalým kloboukem a rezavou krůpěj v místě řezu. Věděl, kde se dosyta napase borůvek, kde potká zmiji, kde losa a kde ucítí pach opravdické šelmy, medvěda, ostrý a pronikavý jako ve strašidelné pohádce.

Jednou dokonce viděl, jak na druhé straně nevelkého močálu hnědý míša věčně a důkladně ožírá malinový keř. Aljoša stál jako omráčený – nedokázal se hnout a uhranutě zíral na obrovitý sytě hnědý kožešinový hřbet zvířete, vzdálený sotva třicet čtyřicet metrů.

Když se večer vracel na říční břeh, narážel tu na babky čekající na přívoz – všechny byly v šátcích a dlouhých sukních s pestrobarevnými záplatami. Vedle sebe měly položené tří- a pětilitrové bandasky plné borůvek a vlochyní.

Tu a tam se mezi těmi ženskými dal zhlédnout i chlap, děda Komarov, zvaný Komár. Byl to čahoun, hubený jako bidlo a k tomu hluchý jako pařez, který se v zimě v létě promenoval ve stále stejné vojenské blůze a kozácké brigádýrce z roku 1914. Přestože už byl starý a nemocný, dál si uchovával vojácké držení těla. Děda Komár bojoval za první světové války „na německý frontě“ a dokonce byl „votrávenej plynem“.

Ten přisleplý děda vždy nasbíral obrovský koš červivých a nahnilých houbinek všemožných barev, protože to byly jediné houby, které v lese dokázal najít. Těmi pak krmil svou kravku a telátka.

Takhle tam všichni seděli na srázném písčitém břehu a čekali, až si jich laskavě povšimne jednonohý převozník Nikolaj, belhající se podél řeky o berlí. (Přesněji řečeno měl Nikolaj nohy dvě, ale tu jednu tak trochu dřevěnou...) Když se mu konečně uráčilo, ještě jednou si rozmyslel, zda mu to stojí, či nestojí za to, a pomalu vyrazil potřebným směrem na dlouhé a široké pramici – nenatřené, jen dobře prosmolené a příjemně vonící dehtem. Od bab si za převoz bral po dvacetníku, kdežto děda Komár a Aljoša platit nemuseli vůbec.

Než nasedl do své pramice, strejda Kolja vždy na protějším břehu předváděl stejné představení, kdy poplesával kolem své berle a k tomu táhle křičel:

„A kdepak ste bylííííí v ziměéééé, cóóó?!“

Strejda Kolja vesloval krátkými záběry, jen rukama, jinak se neohýbal ani dopředu, ani dozadu a záda měl rovná jako prkno. Přes řeku se na tomhle místě plavili deset minut, míň rozhodně ne. Ženské, z nichž táhly příjemně, mámivé pachy mléka a snad i moči, se cestou smály a prosily Aljošu, aby jim zazpíval. Hlas měl zvukný, až nedětsky silný, a tak s potěšením táhle zapěl Aj a z ostrova do vln a peřejí – a vlastně ani pořádně nevěděl, o čem to zpívá.

Široká řeka jásavý zpěv odnášela dolů po proudu, večernímu šíření vstříc. Mladá selka, tak třicátnice, ho rukou celou modrou od borůvek vděčně hladila po tuhých vlasech. Vlídna, měkká ruka, kořeněná vůně ženského těla, pocit tepla proudící z kyprého pružného stehna, jež se tisklo k jeho kostnatému boku – to nakonec byl možná jeden z nejsilnějších erotických zážitků celého jeho dětství.

Nejradši by býval s tou ženičkou na lodce plul a plul, zabořil jí hlavu do klína a už se s ní nikdy nerozloučil!

Taková tedy byla jeho „tichá rodná místa“. Řeka, houby, lesní plody, vůně vodního rostlinstva, medvěd s lesklým hřbetem, na němž hrálo svalstvo prorostlé tukem, a k tomu ta hřejivá ženská s prsty zabořenými do jeho klukovské kštic...

Když se stal otcem a vlastně brzy nato, málem jakoby zároveň, i dědečkem, tak i když se snažil sebevíc, jednu věc nedokázal pochopit nikdy: Jak je možné, že když ho sem o dovolené přijeli navštívit rodiče, tak ho klidně nechali samotného plavat přes širokou studenou řeku a celý den trávit v pustém hlubokém lese? Jak je možné, že ho tam denně pouštěla jeho laskavá babička Polina Trofimovna?

Právě u babičky Aljoša vždy trávil celé léto a proti své vůli se musel sobotu co sobotu pařit v důkladně vytopené ruské lázni, z jejíchž kamen jako by právě vylétly pohádkové husy a labutě, celé černé od sazí. Dodnes si zapamatoval pach petrolejky se sytě nasáklým knotem.

Elektrinu do jejich vesnice natáhli až v šestasedmdesátém. Vesnice, která po staletí stála na srázném břehu řeky Medvědice, pomaličku vymřela, stejně jako tisícovky jiných v těchto končinách – aniž se dočkala plynofikace celé Rusi ve šťastných a požehnaných gazpromovských časech.

Zdejší život se vyliďňoval až děsivě. Nejdřív chlapy vykosila válka a ti, co přežili, se uchlastali. Pak zdechly vychrtlé kolchozní krávy. Poté vypustil duši i samotný kolchoz. Nu a věčné a nezničitelné ženské, které na vysokém říčním břehu zůstaly samy, se dílem přestěhovaly do města k dětem a dílem na hřbitov.

Ten ostatně připomínala i vesnice sama. Umřel i místní svatostánek – dveře vypáčené, okna s křivými, zrezivělými rámy a zbytky skla celá potažená pavučinami, přímo z chrámové kopule ční k nebi neduživá břízka.

Zkrátka a dobře, jak to říká ten Rubcov:

*Jen močál a žabinec je tam,
co jsem se koupával tak rád,
má tichá rodná místa,
vás nyní vidím umírat.*

Jednoho kouzelného dne si s Ksjušou opět natrhali plný koš praváků a křemenáčů, stejně jako v dětství pečlivě a úhledně srovnaných. A stejně jako za

jiných podobně kouzelných dnů se Ksjuša ve studené vodě koupala nahá. Plavala dlouho a s rozkoší, vždy doprostřed říčního proudu a zase zpět.

Když ji silné snědé paže při plavání naznak přinášely zpět a pak se z vody vynořovala celá, posetá velkými vodními krupějemi, jež stékaly po řadrech se vztyčenými růžovými bradavkami a po svalnatém plochem břiachu až ke světlerusému trojúhelníku, Alexej vždy vyskočil vstříc a v rukou držel velkou froté osušku. Pak ji celou otřel – a nakonec ze sebe strhal všechno šatstvo a objal její prostorydlé tělo...

Někdy před patnácti lety byli nuceni vystěhovat se natrvalo do Ameriky a pro tento účel si vyvolili malé texaské město Corinth. Jejich syn Arsenij chodil v Dantonu, což je dallaské předměstí, na Severotexaskou univerzitu, která se vyznačovala snad jen tím, že ji kdysi absolvoval frontman známé skupiny The Eagles, která se na celém světě proslavila písní Hotel California.

Arsenij hudební sluch neměl, takže žádnou kapelu nezaložil a raději se prostě učil, jak se dělá byznys. Po škole poměrně rychle udělal kariéru úspěšného brokera, takže se brzy hravě obešel bez rodičovské pomoci, ba spíš byl ochoten sám pomoci jim. Rovněž brzy se šťastně oženil s Američankou irského původu a Alexeje s Ksjušou obdařil dvěma úchvatnými vnoučátky.

Zato řeka, houby, jahody a maliny nikde. Místo toho měli bazén s blankytnou vodou, vedle nějž seděli v teplých paprscích podvečerního texaského slunce.

Ona mezi prsty držela dlouhou tenkou cigaretu, nad níž se vznášel proužek voňavého dýmu z kvalitního tabáku, kdežto v druhé ruce měla vysoký pohár s červeným australským širázem. On seděl hned vedle ní na lehátku se sklenicí ledového moselského ryzlinku. Vypadalo to, že se jim v životě prostě vede, ale oběma se stýskalo po řece a po společném vlahém štěstí na liduprázdném břehu.

V televizi měl asi za hodinu začít přenos zápasu jeho milovaných Mavericks v rámci národní basketbalové ligy NBA a pak si ještě chtěl rychle všechno zabalit, aby se s tím nemusel otravovat ráno.

Společně už objeli půl světa. Sledovali studeně ohnivý východ slunce na Islandu, putovali s hroživě těžkými batohy po Zabajkalsku, užasle sledovali volně se přelévající závoj polární záře v Laponsku... Oba je to táhlo hlavně na sever. Oba milovali lyže a saunu. Na severu bylo vše zvláštní a mámivé.

Milovali se tak, jako se milují dvojice ve francouzských románech a amerických filmech, a dlouhé odluky během jeho služebních cest vzájemné prahnutí jednoho po druhém jen posilovaly.

Náhodní kolemjdoucí se tímhle párem doslova kochali a známí a přátelé jim jejich štěstí záviděli – jedni přejícně, jiní přímo naopak.

Alexej moc pěkně hrál na sedmistrunnou kytaru po otci a zpíval písně Vysockého, Okudžavy, Vizbora, Gorodnického i Galiče. Ksjuša se k němu nepřidávala, protože ona zpívat neuměla, ale byla jeho opravdu nejvděčnějším publikem a často ho po večerech sama prosila, aby jí něco zahrál a zazpíval.

V jednom populárním starém sovětském filmu zamilovaná dvojice kráčí spícím časným jitem a na obzoru se z hustých oblak dýmu hrozivě vynořují čtyři obrovské černé číslice – 1941. A ti dva zamilovaní se už nikdy nesetkají – hrdinka umírá ve válce.

Aljošova hrdinka taky zemřela – jenže ve válce se neocitla ona, ale on. Na dlouhého půl roku. Její smrt přišla po nekonečných obavách o něj, když na něj neustále myslela, prohlížela si jeho fotografie s otřesnými válečnými výjevy a modlila se za jeho zdraví a zdar. Svým věrným čekáním, láskou a modlitbami ho zachránila. Sama však shořela na popel.

V roce 2003 se Alexej rozjel do irácké války. Ksjuša se tehdy na čas vrátila do Moskvy, prý aby k němu měla blíž. Ruští novináři, jeho přátelé a známí, se v Iráku často střídali, a tak jí po nich vždy posílal nějaký malý stylový dárek: jednou starožitný mosazný nebo měděný čajníček, jindy zase džbáněk zdobený ornamentálním arabským písmem. Sám ale dál zůstával v bleskové válce, která se jaksi protáhla.

Nakonec jí zavolał, že do Moskvy za ní nemůže a že poletí rovnou zpátky do Ameriky. Začali se předhánět, kdo koho doma uvítá.

Když vstoupil do domu, Zrzka (jak se jí říkalo v rodině a jak jí koneckonců říkal on sám) ho už očekávala i se sbírkou arabského nádobí.

Ksjuša to stihla o dva dny dřív. Jak tak na něj čekala, vysedávala po večerech v obýváku, dívala se na ten jejich alibabovský poklad, brala do rukou kousek po kousku a pokoušela se z toho ucítit teplo jeho rukou, prohlížela si v novinách jeho nejnovější válečné fotografie a tichounce plakala.

V červnu 2014 překotně umírala na rakovinu žaludku. Ještě poslední den ho poprosila, aby jí zazpíval. Alexej tedy přivezl do nemocnice kytaru a několik hodin bez přestání jí hrál a zpíval písně, které měli oba tak rádi.

Najednou k němu pozvedla nemocí vysušenou ruku, usmála se na něj jen očima a zašeptala:

„Budeš muset začít nanovo, miláčku.“

Několik minut nato mu Zrzka zemřela v náručí.

To v listopadu 2013 bylo ještě všechno dobré. Rozloučili se a ona se věnovala drobným domácím pracím a za týden ho čekala zpátky doma.

Třicátého listopadu o půlnoci už byl v Kyjevě, stál na promrzlém Chřešcatyku a smutně pohlížel na ubohou skupinku asi padesáti prokřehlých děvčat a chlapců ve studentském věku – víc jich určitě nebylo. To bylo všechno, co oné noci zbylo z několika stovek demonstrantů, kteří se v posledním týdnu den co den domáhali odstoupení prezidenta Viktora Janukovyče.

Nedaleko od nich se nudily desítky příslušníků speciální policejní jednotky Berkut, jejichž úkolem bylo zabránit, nepouštět a případně odvléct. Toho večera zatím nedělali ani to, ani ono, ani posledně řečené a jen poklepávali sami sebe či kamarády obušky po chráničích a štítech, aby se trochu zahráli.

Studenti vypadali na to, že se s dívkami objímají také především z tohoto důvodu. A přesně ze stejného důvodu asi čas od času také zapěli ukrajinskou hymnu. Při ruce neměli ani kameny či klacky, natožpak nějakou podstatnější výzbroj.

Zdálo se, že nedokonaná nenásilná protivládní revoluce (neboli druhý Majdan) mdle spěla k banálnímu vyvrcholení.

V jednu hodinu v noci se skoro všichni novináři, kteří doposud na náměstí Nezávislosti byli, rozešli do svých hotelů a teď sepisovali nemastné neslané materiály o standardních šesti stech slovech někam na třetí stranu. Politický *coitus interruptus* na Chřešcatyku, jenž vypukl proto, že ukrajinská nejvyšší místa v čele s prezidentem nepodepsala asociační dohodu s EU, která by se stala prvním krokem k definitivnímu skoncování se sovětskou minulostí, už jaksi neinspiroval.

Ve tři ráno Alexej pochopil, že ze zahraničních fotografů tu zůstal sám.

Najednou pocítil nepokoj a vnímal ho jako ozvěnu, byť téměř neslyšnou – jako něco, čemu se říká intuice či vnitřní hlas. A ten hlas ho přemlouval, aby ještě zůstal. Rozhodně přitom nešlo jen o Berkut, který se najednou začal

energicky přeskupovat a postupně, leč nezadržitelně se blížil ke studentům, ale i o naprosto nepochopitelný, nezvyklý a neustále vzrůstající nepokoj, který nedokázal nijak vysvětlit.

Ono se to takhle stává – neznámo proč si vzpomenete na někoho, koho jste už dávno neviděli, a už na další křižovatce ho zničehonic potkáte... Možná je to takový druhotný důkaz existence prostorové energie, která nás všechny nestále spojuje, jitrí naše vědomí a jako by nás na něco připravovala...

Lidé jsou na rozpacích, nechťejí vlastním předtuchám věřit a téměř nejsou schopni tuhle mystickou řeč přetlumočit do srozumitelného jazyka. Neslyší žádné hrozby, nevnímají varování ani shůry, ani zdola, ani ze všech stran...

Když policajti, celí v černém, spustili hledí na přílbách, pozvedli štíty i obušky k boji a v klínu vyrazili proti mladým lidem, Alexej okamžitě pocho-pil, co má dělat – běžet za nimi.

Přitom si uvědomoval, že v těch vnitřních signálech bylo ještě něco víc, něco mnohem důležitějšího a významnějšího než běžné policajtské mlácení demonstrantů, které teď zachytával jeho fotoaparát.

Berkutovci jednali mlčky, rychle, věcně a soustředěně. Bezbranní lidé, kteří se pokoušeli utéct, se jeden druhému pletli pod nohy a bezmocně padali na zem. Obušky se metodicky zvedaly a vzápětí útočily na lidská těla, lámaly kosti a rozbíjely hlavy. Berkutovci s požitkem hlava nehlava zpracovávali prchající i ležící. Bili bez rozdílu všechny, kteří jim přišli pod ruku.

Alexej ucítil, jak mu něco stříklo do obličeje. Přejel si levou rukou po tváři. Když na ni pohlédl, spatřil krev. Rychle si tedy otřel hřbetem pravičky celý obličej – a vtom uviděl ji.

Klečela vzpřímená, ba mírně zakloněná na asfaltu a hlavu chvílemi vyvracela úplně dozadu, chvílemi jí pokyvovala ze strany na stranu – jako v transu. Zpod tmavých pramenů vlasů, rozházených ranou obušku, jí přes vysoké čelo na tvář stékala krev. Dívčina postava se jako temná silueta, nasvícená mlžně žlutým světlem pouličních lamp, odrážela v louži před ní. Oči měla ta mladá žena zavřené.

Alexej taky poklekl, přímo před ní, a pořídil několik velmi detailních snímků z bezprostřední blízkosti. Napadlo ho, že každou chvíli přijde k sobě a oči otevře.

O pár vteřin později se přesně tohle stalo. Otevřely se naráz oči i ústa a jako by něco pronesla, nějakou modlitbu či úpěnlivou prosbu.

Alexej stiskl spoušť a pořídil devět dalších detailních záběrů. Cvakání aparátu dívky přimělo oči znovu zavřít a schoulit se, jako by očekávala další rány.

Až se sám sobě podivil, ale najednou se rozhodl zjistit, jak vážné je dívčino zranění a jak jí může pomoci. Natáhl ruku k její tváři. Najednou otevřela oči, trhla hlavou, zachytila hranu Alexejovy dlaně do zubů a opravdu vši silou skousla.

Alexej ucukl, ohlédl se a spatřil milicionáře, který k nim běžel s napřaženým obuškem. Fotograf nacvičeným pohybem rychle několikrát ovinul řemínek aparátu kolem zápěstí tak, aby se stal skoro součástí ruky, oběma rukama dívku popadl za ramena, povalil ji na zem a zalehl ji tak, aby ji pokud možno žádná rána nezasáhla.

Palčivá bolest ho zasáhla nejdřív do krku a pak do týla – byly to dvě rány policajtským pendrekem, vedené plnou silou.

„Koljo, kurva Koljo! To je novinář! Nech ho na pokoji a rači sbal támhletoho kluka!“ křikl někdo na policajta, plně zaměstnaného otloukáním Alexejových zad.

Rány ustaly a dusot těžkých bagančat po vozovce se rychle vzdaloval.

Kousek od nich kdosi vřeštěl, křičel a plakal.

Krvavá exekuce pokračovala.

Ještě několik vteřin ji křečovitě tiskl k asfaltu. Pak vyskočil na nohy, pomohl jí vstát a přitáhl ji k sobě. To už chápala, co se s ní děje, a nechala Alexeje, ať ji za sebou co nejrychleji vleče směrem k Evropskému náměstí.

Pak už běžela vedle něj a pevně tiskla jeho prsty v malé studené dlani.

Ze stanu první pomoci, kde jí ránu pár stehy zašili a konstatovali, že nebude mít ani otřes mozku a určitě to přežije, šli tuto optimisticky znějící novinku zapít do nonstopu s nesmlouvavým názvem Mafie.

Právě odtud Alexej mezi dvěma deckami hořáku odeslal několik Ničinyňch fotek. Sotva se stačily objevit na serveru velkého amerického listu *Los Angeles Herald*, kde Alexej v trvalém pracovním poměru působil už přes dvacet let, okamžitě je odkoupily další nejvýznamnější americké agentury a noviny. Byla to klasická exkluzivní fotografie. Brzy ráno už Nika se zkrvavenou tváří, němě

vzývající nebesa, obletěla celý svět a nadlouho se stala ikonou dramatických a hrdinských peripetií nesmlouvavé konfrontace na kyjevském Majdanu.

„Tys ale měl štěstí... s tou dívkou, Aljošenko! Tak opatrně,“ napsala mu poněkud dvojsmyslnou esemesku Ksjuša.

Alexej s Nikou v Mafii družně rozmlouvali už několik hodin. Alexej dokonce zapomněl na šok z náhlého leteckého překročení mnoha časových pásem.

Přesněji řečeno mluvila hlavně ona. Alexej se dověděl, že je jí dvaadvacet, že pochází z Vladimíru-Volynského a je studentka posledního ročníku filologie na Kyjevské státní univerzitě.

Oči měla obrovské, třpytivé, „barvy ústřic“, jak o nich sama tvrdila. Hlas šťavnatý a přirozeně znělý. Takovým se asi mají zpívat ukrajinské lidové písně. Nika ale nezpívala. „Nemám sluch,“ řekla mu skoro kontraaltem, který spolehlivě rozechvívá jisté mužské struny a nutí pány, aby takovouto společnici zkoumali co nejpozorněji.

Nika měla o něco menší než střední postavu. Hubená nebyla, ale o nějaké nadváze se v jejím případě taky mluvit nedalo. Tvář jemně snědá, čistá, beze stopy jakékoli kosmetiky, k tomu pěkný, rovný nos a živá ústa, s nimiž si pohrával neustálý mírný úsměv, odkrývající sněhobílé zuby. Vyzařovala z ní přirozená, nikoli hraná pozitivnost – a to i přes nedávné velmi dramatické události.

V celém jejím vzezření bylo cosi téměř nepostřehnutelně orientálního či jižanského.

Rusky mluvila výborně, pravda, někdy s poněkud legračními stopami ukrajinských intonací, působících asi jako světlo na Kuindžiho plátnech, a s hřejivými náznaky prostomluvy jako třeba „smáli se do mě“ či „stýskala jsem si na něj“.

Byla ideálním sovětským filmovým prototypem nejlepší kamarádky hlavní hrdinky: bodrá, otevřená, upřímná, energická, svrchovaná kladaska, něco jako dejme tomu vzorná studentka či dělnice, komsomolka, sportovkyně a krasavice.

Šířila kolem sebe přirozenou vůni zdravé mladé ženy, která nepotřebovala ani ty nejlepší světové parfémů.

Oblečená byla velmi jednoduše a dost nalahko. Měla na sobě džínsy, na odřeném koleni roztržené, a k tomu svetr a bundu s kapucí. Pokud jde o šperky, zdobily ji jen dvě pravé perly v uších. „Dárek od ženicha,“ poznamenala a šťavnatě se rozesmála. Kdoví, zda to byla pravda, či jen žert.

Její smích společně s vínem halil Alexeje, který už čtyřicet hodin nespál, do útulného poklidu, jaký pociťujeme při setkání s blízkým člověkem. Pila ledové prosecco a neustále mluvila a mluvila – o svém životě, o škole, o kamarádkách, o Kyjevě, o politice – a pořád se smála a žertovala. Příval adrenalinu zkrátka konal své. Přitom ale ještě stihla obtelefonovat přátele a zjistit, že plno studentů bylo zadrženo, takže zbytek noci strávili na milici, kdežto jiní skončili v nemocnici, a také že další protestní akce byla svolána na prvního prosince v jednu hodinu po poledni.

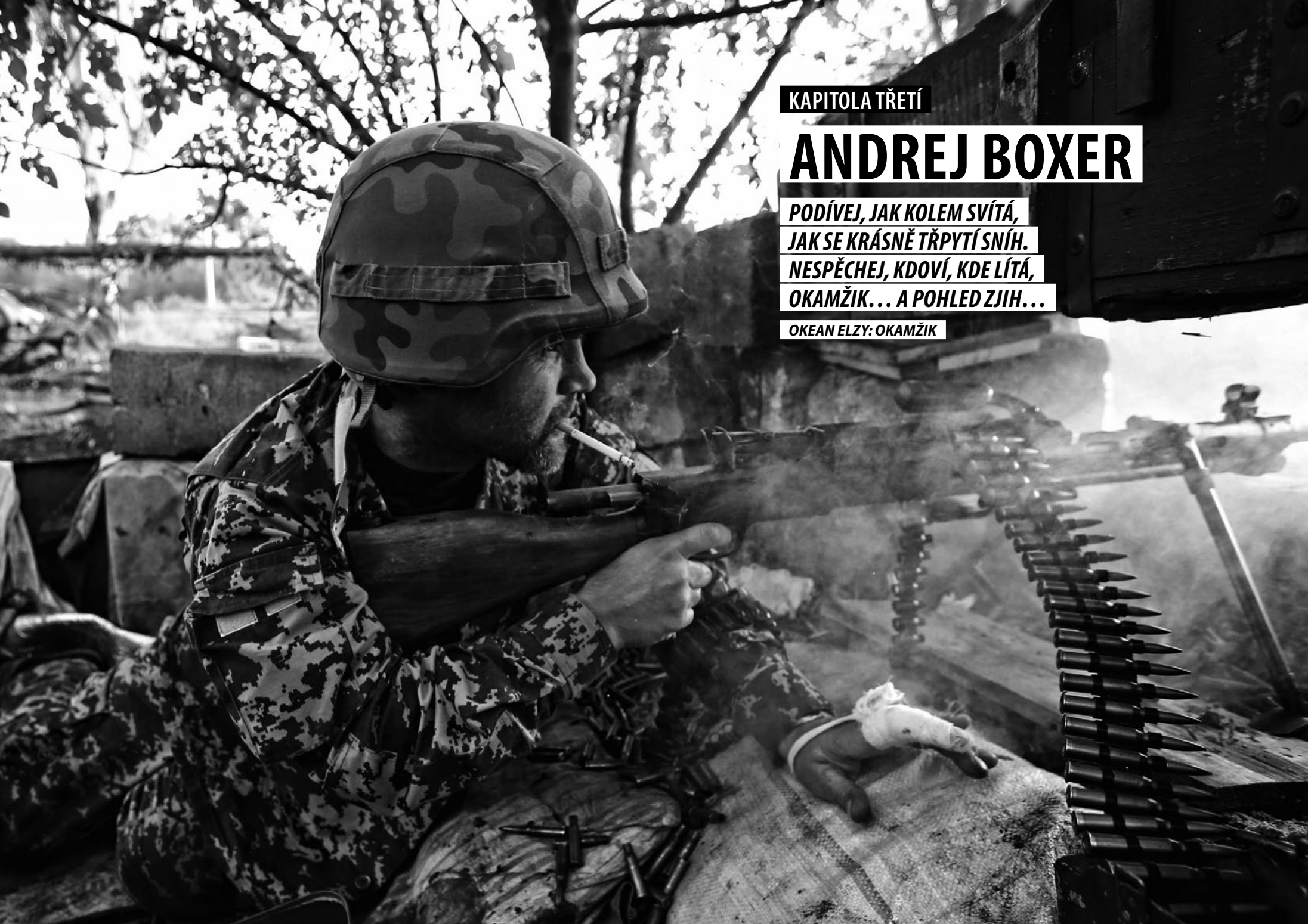
Rozešli se až po sedmé hodině ranní.

Alexej pěšky zamířil do hotelu Dnipro, což byl klasický pozůstatek sovětské epochy, počínaje zvyklostmi personálu a konče jídelníčkem v restauraci, kde byly uvedeny i ceny za krajíček bílého a černého chleba. Nika odjela taxíkem do jednopokojového bytu na Tarasovce, který si tam pronajímala s kamarádkou. Prý vedle botanické zahrady...

Už ve dveřích hotelu si s nečekanou rozmrzelostí pomyslel, že si ani nevyměnili číslo mobilu.

Výtah Alexeje pomalu a skřípavě vyvezl do desátého patra a on si na jednu uvědomil, že neodpověděl na Ksjušinu esemesku a taky že jí vlastně zapomněl zavolat.

Pak pocítil mírnou svědivou bolest mezi palcem a ukazovákem levé ruky, kde jasnou stopu zanechaly Ničiny zuby. Najednou ho napadlo, že za celou tu dobu v Mafii ani jednou nezavolala svému ženichovi.

KAPITOLA TŘETÍ

ANDREJ BOXER

PODÍVEJ, JAK KOLEM SVÍTÁ,
JAK SE KRÁSNE TŘPYTÍ SNÍH.
NESPĚCHEJ, KDOVÍ, KDE LÍTÁ,
OKAMŽIK... A POHLED ZJIH...

OKEAN ELZY: OKAMŽIK

16. LEDNA 2015, KRASNOKAMEŇSKÉ LETIŠTĚ

Ráno začínalo v „prdeli světa“, jak říkali kyborgové Letišti, docela klidně, ale skončilo tragicky.

Třiadvacetiletý krasavec Andrej, zvaný Boxer, byl jediný, kdo si nepřál, aby strejda Ljoša (tak se tu Alexejovi říkalo málem od prvního dne jeho pobytu na Letišti) pořídil jeho fotoportrét. Ostatní kyborgové mu naopak s gustem v přestávkách mezi boji ochotně pózovali – a hrdinské pozadí se tu nabízelo víceméně samo. Atmosféra byla taky rovnou jasná: právě přišli z jedné přestřelky a chystali se na další.

Tváře vojáků byly ukoptěné a oči z nich svítily tak, až se zdálo, že to právě ony prozařují celodenní pološero uvnitř trosek Letiště. Uniformy (jak se na portréty válečných hrdinů na pozadí nefalšované války sluší a patří) měli všichni špinavé a potrhané, a stejně tak i neprůstředné vesty. Přes vesty si přetáhli ještě řemeny, jako mívají želvy ninja, ověšené takovým množstvím zbraní, za něž by se nemusel stydět celý oddíl obránců stalingradského Pavlova domu. Jejich přílby se stopami kulek a střepin rovněž působily velmi hrdinsky. Z maskovacích potahů vojenských helem visely většinou chlapů cáry až do očí.

Alexej své fotografické portréty nikdy nekomponoval a nestylizoval. Na Letišti to ale dopadalo tak, že jeho beztak koloritní objekty měly v rukou jednou samopal, jindy kulomet nebo i granátomet. A v druhé ruce dýmala neodmyslitelná cigareta. Možná aby se podobali americkým pašákům v Iráku na obálce časopisu *Time*. Ačkoli – viděli tihle kyborgové někdy v životě zrovna *Time*?

Na Letišti byly k mání i dvě protitankové pušky, jichž bylo tu a tam jako vyložené hrdinského atributu taky využíváno. Nejvýraznějším detailem těchto fotografických podobizen ale byly ruce vojáků – válečné ruce, ukoptěné a zamaštěné do takové míry, že připomínaly spíš rukavice z hrubé přírodní kůže. Byly to ruce středověkých lovců černé zvěře či medvědů...

„Strejdo Ljošo, moc tě prosím, nedělej mi detailní fotku, jsem pověřčivej. Nevěsta na mě čeká. Tohle je už moje třetí rotace. Za tejdenu jedu domů,“ řekl Andrej.

O takovou tvář by však Alexej přišel opravdu nerad. Andrej jako by vypadal z toho nejsovětšějšího Dejneкова plátna nebo z německého filmového týdeníku, zaznamenávajícího rok 1941. Zjev to byl vyložené árijský: dobře metr

devadesát, široká, ale ne širokánská ramena, pomněnkové oči, ostře řezané rysy a skoro slámové rovné, nakrátko střižené vlasy.

Třetí rotace znamená v překladu do normálního jazyka, že Andrej na Letišti střídal své kamarády již potřetí. Byl to klikař – doposud ani jedno zranění, ani to nejmenší.

Když Alexej před týdnem na Letiště přijel, jeho batoh se všemi nezbytnými věcmi, tedy rezervním prádlem a oblečením, ponožkami, tlustým svetrem, karimatkou, spacím pytle a sadou léků, která by postačila na záchranu středně veliké africké vesnice před epidemií eboly, nakonec zůstal v obrněném transportéru a odjel zpátky do Pesků, což byla osada na okraji města. Peski byly stejně jako Letiště první linií ukrajinské obrany.

Nejnebezpečnější fází pobytu na Letišti byl vždy příjezd a odjezd. Přijet jako posila znamenalo vyskákat z transportérů a pod neustálou palbou vběhnout do trosek, tam odhodit plnou polní, nějaký ten žvanec, vodu a další propriety. Odjezd zase znamenal odvoz padlých a raněných i těch, kteří v rámci rotace mohli pryč. Jedni tu střídali druhé a příchozí se třásli, aby měli stejně štěstí jako ti odjíždějící. I když pojem štěstí tu měl význam dosti relativní.

Polovina obránců Letiště (a uprostřed ledna jich bylo kolem šedesáti) se v takovéto situaci nahrnula k oknům a nazdařbůh páčila směrem k nepříteli, který se zakopal na druhé straně ranveje ve vzdálenosti sedmi set až tisíc metrů od terminálu. Druhá polovina osazenstva pomáhala nově dorazivším vykládat věci z transportérů. U nového terminálu pod prvním nástupním rukávem bylo „přístaviště“, které se dalo ostřelovat jen ze dvou stran, nikoli ze tří, jako tomu bylo u starého terminálu nebo u řídicí věže.

Hoši, kteří odjížděli domů, co nejspolehlivěji připnuli své batohy k rámcům na vnějším pancíři a pak se v plné polní cpali do poklopů. Tam je okamžitě ohlušil rámus velkorážného kulometu, který z věže transportéru nepřetržitě páčil po neviditelném protivníkovi.

Kromě tohoto skutečně smrtonosného čísla bylo třeba absolvovat ještě dvě smrtelně nebezpečné cesty přímo po letištní ploše – a z nového terminálu do Pesků to byly dobré tři kilometry. Většina této trasy vedla zcela otevřeným prostorem pod nepřetržitou nepřátelskou palbou. Na letišti stromy a keře zpravidla nebývají – a nebyly ani tady. Ti, co letiště budovali, si jen sotva uměli představit, že se zakrátko změní v bojiště.

Obzvlášť aktivní byla obsluha separského velkorážného kulometu NSV, která se usadila v jedné z cel nedalekého kláštera. Jeho protipancéřové střelivo dokázalo prorazit i obrněnou stěnu transportérů, ničit jeho posádku a případně vozidlo i zapálit.

Znamenalo to, že k vytouženému cíli se rozhodně nedostali všichni. Na ranveji se opuštěně choulilo dobrých deset vyhořelých transportérů, několik ukrajinských a separských tanků T-64 a jeden T-72, tedy typ, který měla ve výzbroji jedině ruská armáda. Zbyly z nich jen ožehlé hnědorezavé skelety se shořelou posádkou i výsádkem. Ty, co se stačili dostat ven a byli zranění či zabiti, při troše štěstí posbírali jejich spolubojovníci. Kdo to šesti neměl, toho se zmocnil nepřítel. Ostatně mrtvým to nakonec bylo jedno.

Když tu měl člověk odbojovanou celou „směnu“, obvykle sedm až deset dní, rozhodně to ještě neznamenalo, že se odsud dostane živ a zdrav do bezpečí. „Je to taková rusko-ukrajinská ruleta,“ žertovali kyborgové.

Řidiči transportérů, podobající se hrdinným strugackovským stalkerům, konali své dobrodružné výlety tam a zpátky třikrát týdně, samozřejmě za předpokladu, že je nepřítel nedostal.

Nejlegendárnějším z nich byl řidič, jemuž se říkalo Dobrman. To byl takový tvrďas, že tam a zpátky jezdil od samého začátku této kruté bitvy. Na samém začátku souboje, v květnu 2014, ukrajinský desant, který dokázal z letiště vytlačit první „čečenskou hordu“, si ještě mohl dovolit pít ani ne tak vodu, jako spíš zdánlivě nekonečné zásoby piva, vína i destilátů z několika zdejších letištních free shopů. To byly věru zlaté časy...

Podnapilá posádka starého terminálu přitom velmi záviděla neméně namazané posádce terminálu nového – tam totiž bylo hned několik free shopů, ne jeden, jako v původním areálu, a výběr nápojů tam byl taky zajímavější. Dobrman nebyl žádné ořezávátko, a tak se nehnul z místa, dokud nedostal nějakou kapalnou pozornost – běžný byl Jack Daniels, ale když bylo zle, nepohrdl ani Camusem, v nejhorším případě pak White Horsem.

Alexeje sem ostatně přivezl taky Dobrman, který z fotografa jen tak mezi řečí vymámil dvě krabičky marlborek. Alexej nekouřil, ale na reportážních cestách (fotil přitom výhradně válku) měl vždy po ruce několik kartonů amerických cigaret. Protože když se pak ozvalo nějaké to „co kdybychom si propálili zobák, kámo“, tak měl vždy něco v zásobě – a hned byl pro všechny našinec...

Když transportéry odjely, zbylí kyborgové rozházeli kolem terminálu dýmovnice a začali sbírat vše, co kolona přivezla a co bylo jen tak vyházené na beton – byly to mimochodem věci naprosto nutné, méně nutné i beznadějně zbytečné...

Alexej vyskočil z otěčka s aparátem už připraveným k provozu a bez ohledu na palbu ze všech stran začal fotografovat svou další válku. V té se cítil jako ryba ve vodě, jako doma. Tím spíš, že po Ksjušině smrti jeho základní domov přestal existovat. Zbyla mu jen válka, matička jeho rodná. Připadal si, jako by se probouzel z narkózy nebo jako by si zrovna šlehnul. Zkrátka a dobře zase žil.

Když byly všechny samopaly, granátometry, plechové bedny se střelivem, kanystry s vodou, pytle s proviantem i batohy nových, střídajících kyborgů odnošeny a složeny na víceméně bezpečném místě uvnitř terminálu, ukázalo se, že Alexejův ruksak chybí.

To nejdůležitější, tedy oba aparáty, objektivy k nim, baterie i laptop měl u sebe v několika velkých kapsách a brašnách, kam vše podstatné vždy ukládal podle latinské zásady *omnia mea mecum porto* – vše své nosím s sebou.

Přestože na Letišti přirozeně nefungovalo ani rádio, ani televize a vůbec žádné normální telefonické spojení, zprávy – a to jak dobré, tak špatné – se tu šířily bleskově, skoro stejnou rychlostí, jako tudy létaly kulky a střepiny, připomínající dotěrné kovové vosy.

A stejné to bylo i s touhle novinkou: přijel sem americký válečný fotograf, jenže jeho saky paky pašák Dobrman odvezl na svém transportéru zase pryč.

„Excuse me, sir,“ řekl velmi slušnou, možná dokonce pečlivě nacvičenou angličtinou vysoký hubený voják, který Alexeje oslovil, zrovna když fotografoval skupinu ženistů zaminovávajících schodiště do sklepa, odkud se tu a tam znenadání vynořili sepaři. „I am going in to battle right now but you are welcome to use my pad and sleeping bag while I am gone and certainly if I don't return.“*

Alexej se zasmál a rusky odpověděl:

„To je v pořádku, díky, však se živ a zdrav zase vrátíte – a ještě ke všemu s vítězstvím!“

* Teď jdu zrovna bojovat, ale dokud tu nebudu, můžete mou karimatku a spacák použít, no a když se nevrátím, tak samozřejmě dál.

Ve vojákových očích se mihlo sotva znatelné zklamání. Otočil se na patě a šel zase válčit.

Alexejova redakční kolegyně, zasloužilá zvláštní zahraniční zpravodajka Cathlyn J. Watersová, psala své články o válce z luxusního (samozřejmě poměřováno podmínkami tady na Letišti) kyjevského hotelu. Její spolupracovníci jí potajmu říkali Harry (ale o tom později). Pro své materiály mnoho portrétů a detailních záběrů nepotřebovala. Tak dva tři do galerie celkem deseti dvanácti snímků na elektronickou stránku novin, z nichž se do tištěného vydání zpravidla dostal jen jediný.

Americký tisk neprožíval zrovna snadné časy. Náklady klesaly a zahraniční dopisovatelské posty se rušily. Časy, kdy se v čísle kromě titulní barevné fotografie objevilo pět šest dalších na vnitřní dvojstraně, byly nenávratně pryč.

Jednou se ho kamarád Saša, fotoreportérský guru a nositel dvou Pulitzerových cen (Alexej sám taky jednu měl, z roku 2003, za válku v Iráku), zničehonic otázel:

„Ljošo, a proč nepořizuješ taky portréty?“

„No... nějak toho není zapotřebí... Nikdo to po mně nechce...“

„No protože to se ve válce má, každého vojáka kolem vyfotit aspoň dvakrát.“

„A na co?“

„Protože když ho nedejbože zabijou, tak budou lidi dál mít možnost podívat se mu do očí.“

„A co když nechci, aby ho zabili?“

„Tak dobře, tak je nefoť. Ale zabít ty kluci budou i bez tvýho přispění...“

Už v říjnu v Peskách Alexej pořídil portrét kulometníka Ivana: na pozadí zasaženého tanku, se zavázanou rukou, s cigaretou v zubech a s helmou, která mu sklouzla na jedno ucho; Ivan ležel na koberci vystřílených nábojnic a ve-sele páčil ze starého sovětského kulometu RPD, zahaleného dýmem střelného prachu. Kousek stranou nervózně kouřil novodobý Capa...*

V západním novinářském světě existuje známé klišé, jímž se takovéto snímky označují – *iconic*, ikonické. Přesný překlad do ruštiny se příliš nedaří – asi něco jako „epochální“ nebo „krucíální“...

* Robert Capa (vlastním jménem Erno Friedman, 1913–1954), americký válečný fotograf maďarského původu. Absolvoval pět různých válek v třicátých až padesátých letech. Zahynul během války v Indočíně.

či ničivý chemický útok. Na stole pak ležel tlustospis nazvaný *Jak přežít válku*. Kniha byla mimochodem otevřena na kapitole *Jak si počínat, když kolega přímo před vašima očima spáchá sebevraždu*.

Jenže žádná teoretická příprava, dokonce ani ta nejvědecktější a nejeefektivnější, vás na válku nepřipraví tak jako vlastní bojové zkušenosti. A prvním opravdu nejdůležitějším pravidlem, jak se v podobných situacích zachovat, bylo ono *Don't panic!*

Alexej zachovával klid, třeba když za občanské války v Tádžikistánu padal v pamírském předhůří s autem do propasti.

Nepanikařil a neztrácel naději, ani když mu v roce 2000 šéf bandy čečenských ozbrojenců zahradnickými nůžkami osobně ustríhl po jednom článku na malíku a prsteníku.

A strach na sobě nedal znát ani v roce 2001, když ho během americké operace v Afghánistánu mudžáhidi postavili ke kamenné zídce a dobrých pět minut mu stříleli pod nohy a nad hlavu.

Pokaždé když se z podobných závarů vyloženě zázrakem dostával, ani jednou nezaslechl, že by mu milostivá paní Štěstěna špitla: „A je to v prdeli, Aljošo...“

Také na Letišti byl Alexej kromobyčejně klidný. Když si vzpomněl na kulometníka Ivana, konečně si uvědomil smysl toho všeho, co mu před časem říkal Saša. Tady na Letišti život na pomyslných vahách osudu nepřevažoval smrt, spíš naopak. Alexej prostě pochopil, že si přeje, aby lidé na jeho záběrech viděli oči kyborgů přesně tak, jak je vnímal on.

Andrej Boxer se sice nechtěl nechat vyfotografovat, ale když jednou společně se dvěma dalšími vojáky odcházel na úkol, nabídl Alexejovi, že se může vydat s nimi.

Později se ukázalo, že to nebyl žádný úkol, ale sebevražedné šílenství s tragickým koncem.

Bylo to nějaké dva týdny poté, co ukrajinské jednotky vyklidily starý terminál, jenž se postupně proměnil v beztvárov dýmající hromadu ruin, která připomínala výjevy z Karabachu zničeného v roce 1992 válkou mezi Arménií a Ázerbájdžánem. (Tam si Alexej, který se dva roky předtím začal plně věnovat fotografii, odbyl svou první válečnou výpravu jako freelancer jedné přední světové informační agentury.)

Po ústupu kyborgů na nový terminál ruští commandos ze speciální jednotky Vypel, patřící k vojenské rozvědce GRU, vztyčili nad pozůstatky starého letiště dva prapory – třibarevnou trikolóru Ruské federace a nevkusný strakatý pruh látky, symbolizující tzv. KKLR neboli Krasnokameňskou lidovou republiku.

Podle informací průzkumu hned po tomto „hrdinském činu“, který kremelská televize přirovnala málem ke vztyčení sovětské vlajky nad Reichstagem v květnu pětáctýřicet, commandos zase ustoupili. Kromě těch dvou praporů na starém letišti žádná nepřátelská přítomnost podle ukrajinské rozvědky zaznamenána nebyla.

Jenže „rusácká“ a separatistická vlajka lvovského taxikáře Andreje a jeho dva kamarády rozčilovala natolik, že se rozhodli překonat nekonečné dvousetmetrové pásmo smrtelných překážek mezi novým a starým terminálem, ty „hanebný hadry“ strhnout a vrátit tam žlutomodrý ukrajinský prapor. Alexejovi řekli, že to dostali rozkazem.

Brzy ráno se tedy ve čtyřech vypravili ke starému terminálu. Tam se dostali zcela bez problémů. Dva nepřátelské prapory strhli, jednu žerď si vypůjčili a vztyčili svou vlajku, pořídili selfička pro kamarády na Facebooku, a pak dva Andrejovi přátelé požádali amerického reportéra, aby jim pořídil společnou fotku.

Alexej, který tuhle epopej samozřejmě fotil od samého počátku a do nejmenších detailů, beze slova přikývl. On vlastně vůbec mluvil málo a dělal tak čest svému jménu – Molčanov.

* * *

Přesně v té chvíli sotva o čtyři sta metrů dál rudohubá a prdelatá hvězda ruského filmu Alexandr Porebrikov – v neprůstřelné vestě a přilbě s velkým nápisem PRESSA přikládal odulou tvář k chladné oceli kulometu Útes. To vše před kamerami ruské televize a za pochvalného řehotu separů.

Ve svém posledním přímo šíleně úspěšném seriálu virtuózně sehrál hlavní roli, konkrétně skvěle zakonspirovaného fašistického špióna, jehož úkolem bylo hned po válce vyvolat lidové povstání v jihoukrajinském městě, obývaném převážně židy, a nepříjemně tak zasolit vítěznému maršálovi s. Žukovovi.

A vida – neuplynuly ani tři čtyři roky a filmový fašista najednou střílí ve zcela reálném životě z reálné zbraně reálnými patronami po „reálných fašistech“. Přesně z té klášterní cely, která jediná měla okno vedoucí směrem k ranjeji.

„Takhle je to správný, kámo! A teď už to jen zmáčkni!“ zařval vesele bývalý rostovský umývač aut, z něhož se nyní stal bojovník za nezávislost Donbasu na kyjevské chuntě, velitel separatistického oddílu a hrdina ruského televizního zpravodajství, zvaný Ferrari.

Porebrikov stiskl spoušť...

Určitě nehodlal někoho zabít. Myslel si, že střílí jen tak do prázdna. Anebo si to nemyslel. Zkrátka kokot ve válce. Jako by jich tam i beztak nebylo dost a dost. A to na obou stranách.

* * *

Jedna kulka zasáhla Andreje do břicha a druhá těsně pod zadnicí prostřelila nohu i s tepnou. Hned se ukázalo, že zastavit tepenné krvácení umí jen fotograf Alexej. To také zastavil použitím jednoho balíčku první pomoci, jež měli s sebou, i všeho možného, co našel kolem, a pak zvolna omdlávajícímu Andrejovi píchl morfium.

„Ty rány jsou těžký, mládenci. Musí do nemocnice. Rychle. Protože jinak...“

Mládenci se mobilem spojili s velitelem oddílu Stepanem Bánderem a na jeho přirozeně agresivní otázku „Co tam do prdele strašíte?!“ odpověděli, že Boxer má smrt na jazyku.

„Tak šup s ním sem, vy kreténi! Budeme vás krejt palbou!“ zařval velitel do mobilu a vzápětí se začal shánět po transportéru.

Jeden z Andrejových přátel nedávno předtím strávil na starém letišti celý týden. A tak se skoro jako stálý obyvatel těchto míst rozběhl do trosek a za chvíli se vrátil se starými potřhanými nosítky.

Andreje, už v bezvědomí, na ně uložili a vyrazili s ním co nejrychleji přes ranvej zpátky. Alexej je o kousek předběhl a s hlavou otočenou dozadu pořizoval fotku za fotkou – skoro jako by dávkou střílel ze samopalu...

Ranvej vypadala jako dekorace ke čtvrtému dílu Šíleného Maxe: všude pokroucené kusy železa, nevybuchlé náboje a granáty, všude bylo vidět oběma stranami nastražené struny protipěchotních min i hromady rozbitého skla a skelné vaty. Nohy jim v tom všem klouzaly, protože v noci ještě ke všemu napadl sníh, který k ránu roztál, jenže tu a tam se voda zase měnila v náledí.

Po nějakých dvaceti vteřinách je zaznamenali sepaři a zahájili po nich hustou palbu ze samopalů i kulometů. Z nového terminálu se ozvala také střelba – Bänder dodržel slovo a kryl je.

Kromě toho se jejich velitel zřejmě spojil i s dělostřelci a ti se pokusili nepřitele dostat minometnou salvou: několik min jim se specifickým hvizdem přelétlo nad hlavou a dopadlo nedaleko za těmi, kteří pokračovali ve svém smrtelném běžeckém závodu.

V dětství se Alexejovi zdával často se opakující sen, jak běží močálem hemžícím se jedovatými hady. Bylo jich tolik, že povrch močálu vlastně tvořila jejich svjející se těla a on tak běžel přímo po nich. Přitom si neustále uvědomoval, že nesmí ani na okamžik zvolnit, natožpak zastavit, protože to by ho ty zmije uštkly, ovinuly by se mu kolem nohou a stáhly jej pod hladinu. Všechno zpravidla končilo tím, že se probudil zbrocený chladným potem, aniž se stihl dostat na pevný břeh, a tak se poslepu vydal nočním pokojem hledat svou přívětivě teplou maminku.

A najednou si s pronikavou jasností dešifroval, před čím ho jako malého kluka tenhle sen varoval. Na čele i po těle mu vyrazil pot – nikoli děsu, ale napětí. Srdce mu prudce bušilo až někde v hrdle, v uších i na špičce jazyka.

Bál se, že Andreje nedonesou živého, že jeho samotného tu taky odprásknou, a on tak ty příšerné fotografie nestihne odeslat.

Když na vás nikdy nikdo nestřílel, tak se na to neumíte připravit – tedy když na vás nikdo nestřílel tak, abyste chápali, že palba se vede po vás, a to ne jednou či dvěma střelami, ale celými dlouhými dávkami.

Když máte štěstí, sedíte v útulné levné či neútulné drahé restauraci a nedokážete si ze svého života nic podobného vybavit, tak nikdy nepochopíte, co Alexej zažíval, co zažívali ti dva další, kteří kamaráda neopustili, teď ho vlekli v dešti střel a sami cestou umírali.

A zase cosi jako sen: Alexej měl najednou utkvělý pocit, že neběží, ale spíš plují – jako ve zpomaleném filmu. Když nejenže neslyšíte hvízdání kulek, ale taky periferním viděním zaznamenáváte jejich pomalý krásný let, jako byste vysoko na obloze sledovali bílou stopu nadzvukového letounu...

V okamžiku mimořádného nebezpečí, kdy osud zvažuje, jak s vámi naložit, a pořád se nemůže rozhodnout, zda budete žít, nebo ne, všechny smyslové vjemy se zintenzivňují natolik, že vteřiny proměňují v dlouhé časové úseky – jako

by to opravdu byly poslední okamžiky vašeho života. Jako by v tom životě už nemělo být nic jiného než olovená kulka, směřující ke spánku...

Když nakonec přímo z rozběhu vrazili rozbitým oknem nového terminálu dovnitř a se zadýchaným kašláním a kletbami na jazyku se svalili na špinavou podlahu, zavalenou rozdrčeným sklem, úlomky betonu, vystřílenými nábojniciemi všech ráží a podobným harampádím, Andrej byl mrtvý.

Nad starým terminálem se třepotala ukrajinská vlajka. Alexej měl pocit, že slyší, jak žlutomodrý pruh látky ve větru pleská a jak ten pleskot lidskému uchu zní spíš jako umíráček.

Ten ovšem tentokrát nevyzváněl jemu, ale furiantskému, i když jinak pověřivému krasavci Andrejovi, na kterého doma čekala nevěsta.

Když se Alexej trochu vzpamatoval, posadil se na kámen, opřel propocená záda o zeď (a skrz neprůstřelnou vestu vůbec nepocítil její ledový chlad), vytáhl brýle a začal si přímo ve fotoaparátu projíždět celý sled pořízených snímků.

Velitel k němu neslyšně došel, přidřepl vedle Alexeje, zapálil si a začal mu do ucha šeptat:

„Už jsem zavolal otéčko. Bude tu tak za deset minut. Vodveze mrtvý a raněný. A ty, strejdo Ljošo, se rychle sbal, pojeděš s nima.“

„Nepojedu.“

„Ale pojeděš. Musíš! Třeba už jen proto, aby jeden z nás dvou zůstal naživu. Kdybychom tu voba... tak Nika umře...“

„Ona ti píše?“

„Strašně mě prosí, abych tě poslal domu.“

„No tak dobře.“

Jenže dočkat se svého otéčka toho dne nebylo souzeno ani živým, ani mrtvým. Dobrmanův transportér cestou na terminál celý shořel. Všichni muži uvnitř zahynuli a přežil jen on, ale přišel o ruku a padl do zajetí.

KAPITOLA ČTVRTÁ

ALEXEJ FOTOGRAF

JÁ MÁM, KAMARÁDE, LECCOS ZA SEBOU...

VLADIMIR VYSOCKIJ: PŘÍHODA Z RESTAURACE

17. LEDNA 2015, KRASNOKAMEŇSKÉ LETIŠTĚ

Včera navečer jihovýchodní část nového terminálu přezhloval tank, zlikvidoval několik ukrajinských palebných stanovišť a pak prorazil do stěny díru, kam se ihned jako švábi začali hrnout orkové. Vympel (jednotky zvláštního určení ruské vojenské rozvědky GRU) se díky průlomů probil až do druhého patra a zhruba rota separů vyrazila do psychologického útoku v přízemí.

Alláhu akbar!

Kulometné dávky.

A postupují kupředu.

Alláhu akbar!

A zase kulometry a k tomu granátometry.

Granátometry jsou v boji zblízka potvory, zvlášť se skákavou municí – takový granát při dopadu na zem nadskočí asi do metrové výšky a pak vybuchne v úrovni prsou.

Dva kyborgové-poloblázni s volacími znaky Lidožrout a Čikatio separské „šváby“ uvítali v oranžovém sále – pustili si je co nejbliž a pak do nich začali pálit dlouhými dávkami.

Bánder se nakonec mobilem dovolal Majkovi a požádal ho, aby grady nebo minometry zahájily palbu přímo na napadenou část komplexu, což pro dělostřelce byla přesná chirurgická práce.

„Jasně, tak bacha – za pět minut vám tam naházíme nějaký, cigára,“ slíbil Majk.

Což znamenalo „zachraň se, kdo můžeš“, protože za pět minut okolí nově proraženého otvoru začne zpracovávat jejich vlastní dělostřelectvo.

Bánder dal povel, ať všichni zalehnou do nějakých spolehlivých úkrytů, protože vlastní palba je občas ještě horší než ta nepřátelská. Čikatio s Lidožroutem popadli své kulometry a asi o padesát metrů ustoupili.

„HÚÚÚÚÚÚÚÚÚÚ!“ ozvaly se grady ještě dřív, než bylo slíbeno.

Ruský tank T-72 zmizet nestačil a okamžitě shořel. Část budovy, kde se ještě před chvilkou bojovalo, a taky blízká ranvej se proměnily v hotové peklo. Sekce druhého patra, kam se probili commandos z Vympelu, jednoduše přestaly existovat. Celý jihovýchodní roh areálu jako by se propadl do černé díry.

Během tohoto masivního palebného přepadu se den stačil proměnit v noc a dým z výbuchů se rozptyloval už v absolutní tmě.

Toto je pouze náhled elektronické knihy. Zakoupení její plné verze je možné v elektronickém obchodě společnosti eReading.